Evropski parlament
2024-2029

Odbor za zunanje zadeve

2025/2021(INI)

5.3.2025

OSNUTEK POROČILA

o poročilih Komisije o Severni Makedoniji za leti 2023 in 2024
(2025/2021(INI))

Odbor za zunanje zadeve

Poročevalec: Thomas Waitz

VSEBINA

Stran

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA 3

OBRAZLOŽITEV 8

PRILOGA: SUBJEKTI ALI OSEBE, OD KATERIH JE POROČEVALEC PREJEL PRISPEVKE 10

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA

o poročilih Komisije o Severni Makedoniji za leti 2023 in 2024
(2025/2021(INI))

Evropski parlament,

– ob upoštevanju stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma med Evropskima skupnostma in njunimi državami članicami na eni strani ter Republiko Severno Makedonijo na drugi strani[1],

– ob upoštevanju prošnje Severne Makedonije za članstvo v Evropski uniji, predložene 22. marca 2004,

– ob upoštevanju sklepa Evropskega sveta z dne 16. decembra 2005, da se Severni Makedoniji podeli status kandidatke države v EU,

– ob upoštevanju sklepov Evropskega sveta z dne 19. in 20. junija 2003 in njihove priloge z naslovom Solunska agenda za Zahodni Balkan: premik k evropski integraciji,

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2021/1529 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. septembra 2021 o vzpostavitvi instrumenta za predpristopno pomoč (IPA III)[2],

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2024/1449 Evropskega parlamenta z dne 14. maja 2024 o vzpostavitvi instrumenta za reforme in rast za Zahodni Balkan[3],

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 5. februarja 2020 z naslovom Okrepitev pristopnega procesa – verodostojna perspektiva EU za Zahodni Balkan (COM(2020)0057),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 8. novembra 2023 z naslovom Sporočilo o širitveni politiki EU za leto 2023 (COM(2023)0690), ki mu je priložen delovni dokument služb Komisije z naslovom Poročilo o Severni Makedoniji za leto 2023 (SWD(2023)0693),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 8. novembra 2023 z naslovom Novi načrt za rast za Zahodni Balkan (COM(2023)0691),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 20. marca 2024 o reformah in pregledih politik pred širitvijo (COM(2024)0146),

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 24. julija 2024 z naslovom Poročilo o stanju pravne države za leto 2024 (COM(2024)0800), ki mu je priložen delovni dokument služb Komisije z naslovom Poročilo o stanju pravne države za leto 2024 – poglavje o stanju pravne države v Severni Makedoniji (SWD(2024)0830),

[1] UL L 84, 20.3.2004, str. 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2004/239(2)/oj.
[2] UL L 330, 20.9.2021, str. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj.
[3] UL L, 2024/1449, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj.

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 30. oktobra 2024 z naslovom Sporočilo o širitveni politiki EU za leto 2024 (COM(2024)0690), ki mu je priložen delovni dokument služb Komisije z naslovom Poročilo o Severni Makedoniji za leto 2024 (SWD(2024)0693),

– ob upoštevanju programa reform Severne Makedonije, ki ga je 23. oktobra 2024 odobrila Komisija v okviru instrumenta za reforme in rast,

– ob upoštevanju končnega poročila misije za opazovanje volitev Urada za demokratične institucije in človekove pravice pri Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi (ODIHR) z dne 23. septembra 2024 o predsedniških volitvah 24. aprila 2024 in parlamentarnih volitvah 8. maja 2024 v Severni Makedoniji,

– ob upoštevanju izjav z vrhov EU–Zahodni Balkan 13. decembra 2023 in 18. decembra 2024, ki sta potekala v Bruslju,

– ob upoštevanju berlinskega procesa, ki se je začel 28. avgusta 2014,

– ob upoštevanju svojih prejšnjih resolucij o Severni Makedoniji,

– ob upoštevanju člena 55 Poslovnika,

– ob upoštevanju poročila Odbora za zunanje zadeve (A10-0000/2025),

A. ker ima Severna Makedonija od leta 2005 status države kandidatke EU in je decembra 2023 uspešno zaključila pregled usklajenosti zakonodaje;

B. ker so prizadevanja državljanov Severne Makedonije, da bi postali del EU, omogočila precejšen napredek na področju demokracije in socialno-ekonomskih reform, medtem ko se pristopni proces zaradi različnih neupravičenih razlogov še vedno ovira;

C. ker je Severna Makedonija zanesljiva partnerica, ki je v celoti usklajena s skupno zunanjo in varnostno politiko EU;

D. ker mora Severna Makedonija sprejeti neizvedene ustavne reforme, da bi se lahko hitro začela pogajanja o pristopu;

1. ponovno izraža polno podporo želji Severne Makedonije, da se pridruži EU;

2. opozarja, da je treba ohraniti zagon in verodostojnost procesa evropskega povezovanja; ugotavlja, da Severna Makedonija še naprej dokazuje zavezanost vključevanju v EU in usklajevanju z njenimi politikami; poziva k hitremu napredovanju v pristopnih pogajanjih, hkrati pa ugotavlja, da je pomembno sprejemanje usklajenih ustavnih sprememb; spodbuja vse politične stranke v Severni Makedoniji, naj se vključijo v konstruktiven dialog za doseganje potrebnega soglasja o teh spremembah, ki bi okrepile večetnični značaj države in pospešile njeno približevanje članstvu v EU;

3. pozdravlja novi instrument za reforme in rast za Zahodni Balkan, s katerim bo Severni Makedoniji zagotovljenih 750 milijonov EUR nepovratnih sredstev in posojil;

4. pozdravlja nadaljnjo stabilnost medetničnih odnosov in izvajanje Ohridskega okvirnega sporazuma;

5. poziva Severno Makedonijo, naj poveča prizadevanja za okrepitev pravne države in neodvisnosti sodstva, boj proti korupciji, reformo javne uprave ter večjo preglednost in koncentracijo lastništva medijev;

Delovanje demokratičnih institucij

6. ugotavlja, da demokratične institucije v Severni Makedoniji sicer delujejo zadovoljivo, vendar pa politična polarizacija še naprej ovira potrebne reforme;

7. pozdravlja sprejetje novega poslovnika skupščine Republike Severne Makedonije (sobranje), ki ga je v okviru dialoga Jean Monnet omogočil Evropski parlament; poudarja, da je sodelovanje med strankami še vedno ključnega pomena za pospešitev izvajanja reform v zvezi z EU in za okrepitev demokratičnih institucij;

8. poudarja, da je kljub spremembam volilnega zakonika še vedno treba izvesti celovito volilno reformo; odločno poziva k izvajanju neizvedenih priporočil ODIHR in Beneške komisije;

9. poziva k boljši ureditvi financiranja političnih strank in kampanj, vključno z ukrepi za večjo preglednost;

10. poziva k nadaljnji posodobitvi javne uprave, ki temelji na zaslugah, reševanju sistemskih izzivov politizacije in krepitvi preglednih postopkov zaposlovanja;

11. poziva k nadaljnjim ukrepom za sistemsko odgovornost javnih institucij s smiselnimi in javnimi posvetovanji z deležniki;

12. poziva oblasti Severne Makedonije, naj se vzdržijo nepreglednega in spolitiziranega odpuščanja in imenovanja na položaje v neodvisnih organih in agencijah ter naj poskrbijo, da bodo organizacije ustrezno financirane ter da se bodo odločitve in priporočila dosledno izvajali;

Mediji in civilna družba

13. opozarja, da je treba reformirati pravni okvir, ki ureja spletne in nespletne medije, da se v celoti uskladi z evropskim aktom o svobodi medijev[4];

14. ponovno poziva k celoviti reformi pravil, ki urejajo državno financiranje in oglaševanje političnih strank v medijih;

15. spodbuja ukrepe za povečanje uredniške in finančne neodvisnosti, nepristranskosti in strokovnosti javne radiotelevizije in medijskih regulatorjev;

16. z zaskrbljenostjo ugotavlja, da obstajajo stalne grožnje novinarjem in napadi nanje; pozdravlja imenovanje pristojnega tožilca za spremljanje napadov na novinarje in vzpostavitev mehanizmov poročanja o kibernetskem ustrahovanju;

[4] Uredba (EU) 2024/1083 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. aprila 2024 o vzpostavitvi skupnega okvira za medijske storitve na notranjem trgu in spremembi Direktive 2010/13/EU (evropski akt o svobodi medijev) (UL L, 2024/1083, 17.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj.

17. poziva k odločnejšim ukrepom v podporo preiskovalnemu novinarstvu in medijski pismenosti za boj proti sovražnemu govoru, dezinformacijam in tujemu vmešavanju;

18. pozdravlja živahno in konstruktivno civilno družbo v državi, ki ima ključno in pozitivno vlogo v procesu reform; ugotavlja, da organizacije civilne družbe sicer delujejo v splošno spodbudnem okolju, vendar je treba uvesti pravni in finančni okvir, ki bo omogočal pregledne mehanizme javnega financiranja;

Temeljne pravice

19. izraža zaskrbljenost, ker ni napredka na področju enakosti spolov, in ker so v porastu gibanja, ki so usmerjena proti njej; poziva državne oblasti, naj izboljšajo dostop do storitev za žrtve nasilja na podlagi spola;

20. ugotavlja, da so medetnični odnosi ostali stabilni, Ohridski okvirni sporazum pa se še naprej izvaja; poziva k ustreznemu financiranju in zaposlovanju za institucije, ki varujejo pravice manjšinskih skupnosti;

21. ugotavlja, da se invalidi še vedno spoprijemajo s precejšnjimi ovirami, saj državna zakonodaja še vedno ni usklajena s Konvencijo o pravicah invalidov;

22. pozdravlja prvo sodbo sodišča o sovražnem govoru proti skupnosti LGBTIQ, vendar odločno poziva k sistematičnemu pregonu vseh primerov sovražnega govora, kaznivih dejanj iz sovraštva in ustrahovanja;

23. poziva Severno Makedonijo, naj okrepi upravljanje migracij, izboljša usklajevanje s pravnim redom EU in spoprimejo s trdovratnimi izzivi pri obravnavanju zakonitih in nezakonitih migracij;

Pravna država

24. z veliko zaskrbljenostjo ugotavlja, da so se rezultati države na področju boja proti korupciji poslabšali, zlasti zaradi sprememb kazenskega zakonika, ki so oslabile pravni okvir, zaradi česar so se številne tekoče zadeve končale;

25. ugotavlja, da je zaznana raven zaupanja v sodstvo še vedno zelo nizka; poziva h krepitvi neodvisnosti, preglednosti in učinkovitega delovanja pravosodnih organov;

26. z zaskrbljenostjo ugotavlja, da ni napredka pri preprečevanju korupcije in boju proti njej ter da so finančne preiskave še vedno šibko področje; poziva, naj se okrepijo operativne zmogljivosti in sodelovanje struktur, pristojnih za boj proti organiziranemu in finančnemu kriminalu;

27. poziva, naj se okrepi neodvisnost varnostnih in obveščevalnih organov z ustreznimi regulativnimi okviri;

28. poziva k nadaljnjim prizadevanjem za povečanje odpornosti proti tuji manipulaciji z informacijami in vmešavanju;

Socialno-ekonomske reforme

29. Severni Makedoniji priporoča, naj si še naprej prizadeva za izboljšanje poslovnega okolja in infrastrukture, krepitev izobraževanja in digitalne infrastrukture ter izboljšanje sistemov socialne zaščite;

30. spodbuja Severno Makedonijo, naj pospeši svojo digitalno preobrazbo; poudarja, da je treba obravnavati beg možganov, zlasti zdravnikov in mladih strokovnjakov;

Okolje, energija in promet

31. opozarja, da so potrebna dodatna prizadevanja za uresničevanje ciljev glede energijske učinkovitosti, obnovljivih virov energije, zanesljivosti oskrbe in zmanjšanja emisij; poziva organe države, naj zakonodajo o okolju in podnebnih spremembah uskladijo s pravnim redom EU in zagotovijo njeno izvajanje;

32. poudarja, da je treba nujno izboljšati kakovost zraka; odločno poziva organe države, naj izboljšajo ukrepe na področju biotske raznovrstnosti, vode, zraka, varstva podnebja in regionalnega ravnanja z odpadki;

33. poziva državne oblasti, naj okrepijo prizadevanja za posodobitev prometne in energetske infrastrukture ter regionalnih povezav in odpravijo nenehne zamude pri razvoju ključne infrastrukture;

Regionalno sodelovanje in zunanja politika

34. pozdravlja, da Severna Makedonija dragoceno prispeva k regionalnemu sodelovanju in stabilnosti, saj sodeluje v regionalnih pobudah;

35. pozdravlja zavezanost države spodbujanju dobrososedskih odnosov ter njeno vzorno vlogo pri mirnem reševanju dvostranskih sporov z dialogom in medsebojnim razumevanjem; v zvezi s tem opozarja, da bi morale vse strani z oprijemljivimi rezultati in v dobri veri izvajati dvostranske sporazume, vključno s Prespanskim sporazumom z Grčijo in Sporazumom o prijateljstvu, dobrososedskih odnosih in sodelovanju z Bolgarijo; poziva k dosledni zavezanosti dialogu in sodelovanju s sosednjimi državami za krepitev medsebojnega zaupanja;

36. pozdravlja stalno zavezanost Severne Makedonije evroatlantski varnosti; izreka pohvalo vse večji usklajenosti države z zunanjo, varnostno in obrambno politiko EU ter jo poziva, naj se uskladi z omejevalnimi ukrepi v zvezi z Rusijo;

37. naroči svoji predsednici, naj to resolucijo posreduje predsedniku Evropskega sveta, Svetu, Komisiji, podpredsednici Komisije/visoki predstavnici Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko, vladam in parlamentom držav članic ter predsedniku, vladi in sobranju.

OBRAZLOŽITEV

Evropski parlament pozorno spremlja politični in socialno-ekonomski razvoj v državah širitve, stalni poročevalec Evropskega parlamenta pa običajno predstavi svoje poročilo po širitvenem svežnju Komisije. Kot novoimenovani stalni poročevalec za Severno Makedonijo imam čast predstaviti svoje prvo poročilo, ki je odgovor na poročili Komisije za leti 2023 in 2024. S tem poročilom želim uravnoteženo oceniti zapletene politične razmere v Severni Makedoniji, hkrati politične akterje pozivam, naj pospešijo reforme in spoštujejo pretekle sporazume, institucije EU in države članice pa pozivam, naj preprečijo prihodnje dvostranske blokade ter državi dajo potrebna zagotovila in prilagojeno podporo.

Z uspešnim izvajanjem Ohridskega okvirnega sporazuma (2001) je država v regiji postala zgled za mirno reševanje etničnih sporov z dialogom in medsebojnim razumevanjem. Le štiri leta po podpisu tega sporazuma je Severna Makedonija leta 2005 pridobila status kandidatke in je že dolgo časa vodilna država v regiji. Država je izvedla impresivne in zahtevne reforme, vključno z zgodovinsko spremembo imena, vendar je bil njen pristopni proces predolgo oviran zaradi dvostranskih sporov. Leta 2022 je EU, da bi končala bolgarski veto na pristopne pogovore, zahteve Bolgarije vključila v sklepe Sveta v zvezi s pristopom Severne Makedonije, pri čemer bi EU delovala kot porok za njihovo izvajanje. Tako imenovani francoski predlog pa je pomenil zaskrbljujoč precedens, saj je omogočil, da se pristopni postopek uporabi za reševanje kulturnih in zgodovinskih sporov. Čeprav je ta dogovor na koncu omogočil odpravo veta, prvo medvladno konferenco 19. julija 2022 in začetek pregleda, se je od Severne Makedonije zahtevala tudi sprememba ustave, da vključi bolgarsko manjšino. Pregledi usklajenosti zakonodaje za vseh šest sklopov so bili zaključeni do 7. decembra 2023, država pa bo po sprejetju ustavnih sprememb lahko prešla v naslednjo fazo pogajanj.

Leta neuspehov in neizpolnjenih obljub so razumljivo privedla do nezadovoljstva, razočaranja in stalnega upadanja podpore javnosti v Severni Makedoniji za vključevanje v EU. Vendar pa se v teh časih velikih sprememb v mednarodnem svetovnem redu, kot ga pozna Evropa, ponovno pojavlja občutek nujnosti in pomembna priložnost za pospešitev pristopnega procesa. Vsi politični akterji, zlasti poslanci vladajoče koalicije in vlade, morajo izkoristiti ta trenutek in začeti konstruktiven dialog, da bi se doseglo soglasje o navedenih ustavnih spremembah. EU in njene države članice morajo v celoti podpreti ta prizadevanja, vključno z zagotovili, da ustavne spremembe ne bodo privedle do nadaljnjih dvostranskih zahtev.

Severna Makedonija je pripravila odličen in ambiciozen program reform – verjetno enega najboljših v regiji. Njegovo dosledno izvajanje bi državo vrnilo na pravo pot, zlasti na ključnih področjih, kot so boj proti korupciji, zagotavljanje neodvisnosti sodstva, reforma javne uprave in izboljšanje svobode medijev. Vendar so nekateri nedavni dogodki, med drugim odločitev države, da se vzdrži glasovanja o zadnji resoluciji Evropskega parlamenta o Ukrajini v Generalni skupščini OZN, medtem ko je februarja 2025 podprla ameriško resolucijo, med podporniki Severne Makedonije v EU vzbudili zaskrbljenost glede njene dolgoročne usmeritve.

Iskreno upam, da bodo vse strani – oblasti Severne Makedonije, institucije EU in sosednje države – prepoznale nujnost tega trenutka in odločno ukrepale za napredek.

Kar zadeva odgovornost tega parlamenta, sem zavezan oblikovanju stabilnega, konstruktivnega, proevropskega, prodemokratičnega in širitvenega zavezništva v podporo

pristopu Severne Makedonije k EU. Upam, da mi bo uspelo pridobiti podporo vseh poslancev, ki si prizadevajo za ta cilj.

PRILOGA: SUBJEKTI ALI OSEBE, OD KATERIH JE POROČEVALEC PREJEL PRISPEVKE

V skladu s členom 8 Priloge I Poslovnika poročevalec izjavlja, da je pri pripravi osnutka poročila prejel prispevke od naslednjih subjektov ali oseb:

Subjekt in/ali oseba
Vstavite subjekt ali osebo.

Priprava tega seznama je v izključni pristojnosti poročevalca.

Če so na seznamu navedene fizične osebe z imenom ali njihovo funkcijo ali z obema, poročevalec izjavlja, da je zadevne fizične osebe seznanil z obvestilom Evropskega parlamenta o varstvu podatkov št. 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), v katerem so opredeljeni pogoji, ki veljajo za obdelavo njihovih osebnih podatkov, ter pravice, povezane s to obdelavo.